

FAGUTVIKLING

Barn med delt bosted: som å leve i to verdener!

Helsesykepleiere som vet hva barn trenger av støtte og oppfølging etter en separasjon, kan hjelpe dem til bedre helse.

Ingunn Johnsen

Helsesykepleier

Fakultet for helse- og sosialvitenskap, Høgskulen på Vestlandet

Inger Hallström

Professor

Fakultet for helse- og sosialvitenskap, Høgskulen på Vestlandet og Medicinska fakulteten, Lunds universitet

Astrid Synnøve Litland

Helsesykepleier og førstelektor

Skolehelsetjenesten, Bergen kommune og Fakultet for helse- og sosialvitenskap, Høgskulen på Vestlandet

Barn

Barns erfaringer

Helsesykepleier

Skilsmisse

Sykepleien 2019;107(76227):e-76227

DOI: [10.4220/Sykepleiens.2019.76227](https://doi.org/10.4220/Sykepleiens.2019.76227)

Hovedbudskap

Foreldrenes separasjon og det å bo i to hjem er stressende for de fleste barn. Det kan også påvirke helsen deres som voksne. Barna omtaler det å bo i to hjem som å leve i to verdener. Helsesykepleiere trenger kunnskap om erfaringene til disse barna for å kunne identifisere hvem som trenger støtte etter separasjonen.

I de senere årene har mange vestlige land hatt en markert økning i antall barn som bor like mye hos begge foreldrene etter et samlivsbrudd (1–3). Å bo i to hjem innebærer å ha delt bosted, der barna bor tilnærmet like mye i begge hjemmene til foreldrene (4). Delt bosted øker, og mulige forklaringer kan være større oppmerksomhet på generell likestilling, likestilling av foreldreskap ved skilsmisser og endringer av barn- og familielover (5).

I 2012 hadde 25 prosent av norske barn delt bosted etter foreldrenes samlivsbrudd, mot 10 prosent i 2004 og 8 prosent i 2002 (6). Det antas at delt bosted ved foreldrenes samlivsbrudd vil øke i tiden fremover (5).

Barns rett til å delta i avgjørelser som angår dem selv, har fått oppmerksomhet internasjonalt og i Norge. Ifølge den norske barneloven skal barn ha rett til å si sin mening fra de er sju år gamle om hvor de skal bo når foreldrene skiller lag. Når de fyller 12 år, skal deres mening vektlegges tungt (7). Likevel viser det seg at kun en liten del av barna i Norge har påvirket sitt eget bosted (8).

Foreldrenes separasjon viser seg å være stressende for de fleste barn (2, 9) og kan påvirke deres følelsesmessige helse som voksne (2, 10). Følgende faktorer påvirker helse og trivsel i større grad enn selve separasjonen:

- konfliktnivået mellom foreldrene før, under og etter skilsmissen, altså prosessen som fører til separasjon
- foreldrenes evne til å samarbeide for barnets beste
- barnets kontakt med begge foreldrene
- foreldrenes økonomiske og materielle situasjon etter samlivsbruddet (2, 10, 11)

Spesielt kan langsiktige konflikter mellom foreldrene påvirke barnas velvære og helse (12).

Hensikten med studien

Tidligere forskning på barn som bor i to hjem, har hovedsakelig vært opptatt av foreldrenes opplevelser og deres beskrivelser av barnas velvære (13), mens barnas egne opplevelser av å bo i to hjem, mangler (14). Kunnskaper om barnas opplevelser kan bidra til å identifisere barnas behov og gi sykepleiere i spesialisthelsetjenesten og helsesykepleiere i kommunehelsetjenesten en bedre forståelse av barnas erfaringer og deres behov for støtte.

Hensikten med studien vår (15) var å undersøke hvordan barn opplever det å bo i to hjem.

Metode

Vi ønsket å undersøke hvordan barn som bor i to hjem, opplever det. Vi valgte derfor å bruke et kvalitativt design i studien (15) med en hermeneutisk-fenomenologisk tilnærming. Levd erfaring, vår livsverden, er verden slik vi umiddelbart erfarer den, uten å ha reflektert og kategorisert våre erfaringer (16).

Utvalget besto av tolv jenter og gutter i alderen 10–13 år, som bodde tilnærmet halvparten av tiden hos hver av foreldrene (tabell 1). Barna som ble valgt ut, hadde deltatt tidligere i skilsmissegrupper (samtalegrupper) i skolehelsetjenesten i en liten øykommune i den vestlige delen av Norge. Kommunen har 11 700 innbyggere. Det er 1750 barn i grunnskolen, fordelt på ti skoler.

Barna som deltok i studien, kom fra fem ulike skoler i kommunen. De foresatte ga skriftlig samtykke til at barna kunne delta i studien. Barna leste gjennom informasjonsskjemaet som var tilpasset dem, sammen med sine foresatte og ga muntlig og skriftlig samtykke til å delta.

 Tabell 1. Utvalget

Resultater og erfaring

Barnas beskrev det å bo i to hjem som å leve i to verdener. Barna syntes livet ble vanskelig da foreldrene ble skilt. Alt som hadde vært trygt, forutsigbart og velkjent, ble erstattet av en usikker og uforutsigbar fremtid. Barnas verden ble erstattet av to verdener, som i begynnelsen ofte var atskilt på grunn av foreldrenes konflikter og manglende samarbeid.

Undersøkelsen viser at etter hvert som foreldrenes konfliktnivå gikk ned, ble det mer sammenheng mellom barnas to verdener. Likevel kunne barna slite i dagliglivet. Barnas savn, deres strev med lojalitet overfor begge foreldre og med å finne sin tilhørighet preget barnas hverdag og så ut til å vedvare selv mange år etter foreldrenes brudd.

Barnas opplevelser ble kodet, sammenfattet og deretter beskrevet i fire hovedtemaer med ni undertema, som vi presenterer nedenfor (tabell 2).

 Tabell 2. Hovedtemaer og undertemaer

Å forholde seg til et hjem i endring

Da foreldrene skilte lag og det hjemmet barna kjente og følte de hørte til i, forsvant, opplevde barna som deltok i undersøkelsen, at deres livsverden falt sammen. Denne opplevelsen formet undertemaet «å miste hjemmet». Barna følte tristhet, sorg, sinne og bekymring for fremtiden. De gråt om kvelden før de skulle sove og hadde vondt i magen. Utryggheten de befant seg i, påvirket også skolehverdagen deres. De kom i konflikt med både venner og lærere.

Et av barna i undersøkelsen sa følgende: «Jeg ble sint da mamma og pappa kranglet, det skjedde før de flyttet fra hverandre. Jeg tenkte en kveld at jeg visste de kom til å bli skilt. Neste dag tenkte jeg at det ikke kom til å skje. Men så skjedde det jo, og da ble jeg veldig lei meg.» (15)

Frem til da hadde «hjemme» vært hos mamma og pappa. Fra nå av kom det til å bli «hjemme hos mamma» og «hjemme hos pappa». Det neste undertemaet fremsto som «å gjenoppbygge hjemmet». Konfliktnivået mellom foreldrene var høyest like etter bruddet, og barna følte seg ofte som brevduer mellom sine to atskilte verdener.

Barna hadde en periode med ustabilitet og usikkerhet. Det å pendle mellom to hjem ble en ny opplevelse for dem, og de slet med å tilpasse seg. De hadde innflytelse på samværsformen, men foreldrenes behov og arbeidssituasjon var likevel den avgjørende faktoren.

«Barna følte seg ofte som brevduer mellom sine to atskilte verdener.»

Etter hvert gikk foreldrenes konfliktnivå ned, og samarbeidet mellom hjemmene økte. Det tredje undertemaet var «å forholde seg til samarbeid mellom hjemmene». Barna syntes også det var positivt å bo i to hjem. De fikk flere gaver til bursdager og jul, noe som ble sett på som en bonus.

Barna var mer sammen med besteforeldre, tanter, onkler og søskenbarn. Barnas livsverden var påvirket av at de hadde vært gjennom et oppbrudd, og de var forberedt på at det kunne skje igjen. At foreldrene samarbeidet, var med på å gjøre dagliglivet til barna enklere.

Et av barna sa følgende: «Før foreldrene flyttet fra hverandre, var de venner, slik som en vanlig mamma og pappa. Nå har de et bedre forhold enn med én gang de flyttet fra hverandre [...] Da var de ikke venner!» (15)

Å bygge nye relasjoner

Det fysiske hjemmet endret seg, og barnas relasjoner endret seg. Foreldrenes kjærester og deres familier medførte nye relasjoner i barnas liv uten at de selv kunne velge eller påvirke det. Foreldrenes nye forhold var innimellom ustabile, og barna mistet steforeldre og stesøsken de hadde blitt knyttet til. Det var med på å utvikle undertemaet «å få og miste nære relasjoner».

Hvis nye steforeldre og stesøsken flyttet for tidlig inn, ga det barna en opplevelse av ikke å føle seg hjemme i sitt eget hjem. Hvis de fikk tid til å bli kjent, fikk de derimot et positivt forhold til steforeldrene sine.

Foreldrenes separasjon påvirket barnas familiestruktur, og det formet undertemaet «å gjenoppbygge familien». Barna opplevde at eldre søsken som både var hjemmeboende og studerte, valgte å bo kun hos den ene forelderen, mens de selv pendlet mellom hjemmene.

På den måten fikk barna en større avstand til søsknene; de fikk én familie med søsken og én familie uten søsken. Samtidig ble det også et sterkere skille mellom foreldrenes familier. Barna opplevde det som at det ikke bare var foreldrene som skilte seg, men også familiene deres.

Barna hadde knyttet sterke bånd til steforeldrene, som også hadde opptrådt som omsorgspersoner for dem. Fra den ene dagen til den andre kunne et slikt forhold bli avsluttet. I motsetning til da det ble brudd mellom foreldrene, fikk de nå ikke ha videre kontakt med sin steforelder.

Et av barna uttrykte dette: «Det er ikke bare de voksne det blir slutt mellom. Det blir jo slutt mellom barna også. Det er vel kanskje det som skiller stesøsken fra søsken, da.»
(15)

Å lengte etter kontinuitet

Vi fant at barna ønsket å være like mye hos begge foreldrene, og det var vanlig å bo en uke hos hver forelder. Barna syntes pendlingen mellom hjemmene var stressende og anså det som ideelt å bo lengre perioder i hvert hjem. Barna som fikk mulighet til å endre samvær til to uker i hvert hjem, ga uttrykk for å trives bedre med det, spesielt dersom de også fikk ha kontakt med den andre forelderen i løpet av toukersperiode. Det formet undertemaet «å lengte etter ro og stabilitet».

Barna erfarte etter hvert at det ble mye pakking og flytting, og de følte at de «levde i en bag». Det tok tid å finne ro etter byttet. Når det hadde stabilisert seg, var det bare å gjøre seg klar til ny flytting.

Barna ga uttrykk for at flyttingen mellom hjemmene fikk dem til å føle seg rotløse, alene og uten tilhørighet. Ut fra dette ble undertemaet «å lengte etter tilhørighet» formet. Barna uttrykte at det var viktig å kunne fortsette på samme skole. Skolen ble et fast holdepunkt som ikke endret seg, selv om det meste av deres livsverden gjorde det.

«Barna følte at de 'levde i en bag'.»

Barna som hadde halvsøsken, lengtet sterkt etter tilhørighet. Mens de selv flyttet mellom to hjem, bodde halvsøsknene kun i det ene hjemmet. De så den kontinuiteten søsknene hadde, og ble mer oppmerksomme på sin egen rotløshet.

Et av barna uttrykte det slik: «Jeg er faktisk misunnelig på andre som har ett hjem, og ikke [må flytte] mellom to sånn som meg. Jeg har sagt til pappa og mamma at så snart jeg blir stor nok, så flytter jeg ut og får mitt eget. Da slipper jeg å flytte att og frem og kan bare kose meg på ett sted. Det påvirker meg ganske mye. Det er jo ingen krise. Men det er en følelse som sitter i meg, og som påvirker meg.» (15)

Å føle lojalitet

Barna slet med lojalitet til begge foreldrene. På mange områder satte de foreldrenes behov foran sine egne behov. Dersom de valgte å bo mer hos den ene forelderen, antok de at den andre ville tro de var mindre glad i vedkommende.

De var opptatte av at foreldrene hadde det bra når de var i det andre hjemmet, og barna var mer opptatte av den forelderen som var alene, enn av sitt eget savn. Denne følelsen var med på å forme undertemaet «å føle omsorg og ansvar».

Da foreldrene gikk fra hverandre, påvirket det familiens økonomi i stor grad. De viste forståelse og lojalitet for at det var mindre penger i hverdagen ved å redusere felles forbruk og sette til side eget behov.

Barna opplevde at de mistet hjemmet, familien og hele tilværelsen da foreldrene gikk fra hverandre. Tapet ga dem en sterk følelse av savn som vedvarte i lang tid etter foreldrenes brudd. Undertemaet «å føle sorg, savn og skyld» ble formet av disse opplevelsene.

«Det er vanskelig. Jeg hadde én familie, og nå er det flere.»

INFORMANT

Barna ønsket at foreldrene skulle bli sammen igjen, selv om de visste godt at det ikke kom til å skje. Barna tenkte ofte på den forelderen de ikke var sammen med, og de savnet vedkommende. De savnet også det å være sammen med begge to samtidig.

Barna hadde ofte skyldfølelse i forbindelse med foreldrenes brudd og kunne ha tanker om at de var medvirkende til foreldrenes valg om å skille seg. Selv om de etter hvert forsto at bruddet handlet om andre årsaker, slapp denne følelsen aldri helt taket.

Et av barna uttrykte det slik: «Jeg tenker på hvordan det var før [...], hva skal jeg si. Det er vanskelig. Jeg hadde én familie, og nå er det flere. Det er vondt å tenke på.» (15)

Diskusjon

Barna beskrev opplevelsen av å bo i to hjem som om alt som til da hadde vært trygt, forutsigbart og velkjent, ble erstattet av en mer usikker og uforutsigbar fremtid. Barnas ene verden ble erstattet av to verdener, som i begynnelsen ofte var atskilt på grunn av foreldrenes konflikter og manglende samarbeid.

Det gikk bra mesteparten av tiden, men likevel kunne barna slite i dagliglivet. Barnas hverdag var preget av savn, strev med lojalitet til begge foreldrene og problemer med å finne sin tilhørighet. Disse følelsene så ut til å vedvare selv mange år etter foreldrenes brudd.

Liknende resultater ble funnet i en ny rapport fra Institutt for samfunnsforskning. De intervjuet 35 barn og ungdommer i alderen 9 til 19 år som har eller har hatt delt bosted. Også i disse intervjuene fortalte barna om lojalitetskonflikter og praktiske utfordringer med å ha to hjem – men også om gode opplevelser og nye bånd som kunne formes til foreldrenes nye partnere (17).

Fikk vondt i magen

Barna i studien vår fortalte om hvordan de opplevde tristhet, sorg, sinne og bekymring for fremtiden i forbindelse med foreldrenes brudd. Samlivsbruddet påvirket dem fysisk ved at de fikk vondt i magen, og de kom i konflikt med venner og lærere. Barna savnet sterkt det de hadde mistet. Spesielt var savnet stort etter den opprinnelige familien.

«Barna savnet sterkt det de hadde mistet.»

Ifølge Bronfenbrenner (18) kan hendelser i barns liv få stor betydning senere i livet. Forskning viser også til at foreldrenes skilsmisse er belastende for barn (2, 9) og kan ha betydning for barnas psykiske helse som voksen (1, 2).

Barna i studien opplevde ikke at foreldrene hadde et konfliktfylt forhold. De fortalte at foreldrene hadde kranglet i forbindelse med bruddet, men at det raskt avtok. Det samsvarer med det Nielsen (19) påpeker, at delt omsorg i seg selv kan være med på å redusere foreldrekonflikten.

Konfliktnivået påvirker

Forholdet og samarbeidet mellom de to hjemmene til barna kan enten være en risiko- eller beskyttelsesfaktor (2, 3). Langvarig konflikt mellom foreldrene kan ha avgjørende betydning for barnas trivsel og helse (20) og er med på å øke barnets skyldfølelse og redusere selvtilliten (21).

Forholdet til foreldre med høyt konfliktnivå etter et brudd er preget av mistillit, anklager og forsvar. Hos disse foreldrene er ikke barneperspektivet like sterkt som hos foreldre med lavt konfliktnivå, som er mer fokusert på å få til løsninger ut fra hva som er best for barnet. (9). Bronfenbrenner (18) påpeker at barn som står overfor store endringer i livet, har behov for støtte og veiledning fra voksne.

Helsesykepleierens oppgave

Alle barna i studien hadde tidligere deltatt i skilsmissegrupper i skolehelsetjenesten. Det kan ha helsefremmende effekt å delta i skilsmissegrupper ved at barna identifiserer seg med og støtter hverandre, samtidig som de får mulighet til å sette ord på tanker og opplevelser. Det er igjen med på å gi dem økt trygghet, bedre selvtillit og større forståelse for foreldrenes brudd (22).

Helsesykepleierens tilstedeværelse på skolen skal være et lavterskeltilbud og en ressurs for barna. Det vil være en viktig oppgave for helsesykepleieren i skolehelsetjenesten å tilrettelegge for og øke oppmerksomheten på helsefremmende tiltak, slik som skilsmissegrupper for alle barn som opplever at foreldrene går fra hverandre.

De bør spesielt vektlegge å identifisere barna som lever i to hjem med høy foreldrekonflikt, og tilrettelegge for at de kan delta på helsefremmende tiltak. Foreldrene med et høyt konfliktnivå har behov for veiledning for å stimulere til økt refleksjon og forståelse for barnas perspektiv. En ny rapport utgitt av Folkehelseinstituttet viser at gruppetiltak for foreldre kan styrke samspillet mellom foreldre og barn, og dermed bidra til å forebygge psykisk uhelse og fremme en positiv utvikling hos barn og unge (23).

Konklusjon

Det er stressende for de fleste barn når foreldrene separeres og barna må bo i to hjem. Opplevelser og erfaringer knyttet til dette kan påvirke barnas helse som voksne. Våre kvalitative intervjuer er med på å gi en dypere forståelse for hvordan barn opplever det å bo i to hjem. I et helsefremmende perspektiv er denne kunnskapen viktig for helsesykepleiere i skolehelsetjenesten. En større forståelse for barnas behov for støtte, oppfølging og tiltak kan fremme helsen deres som voksne.

Referanser

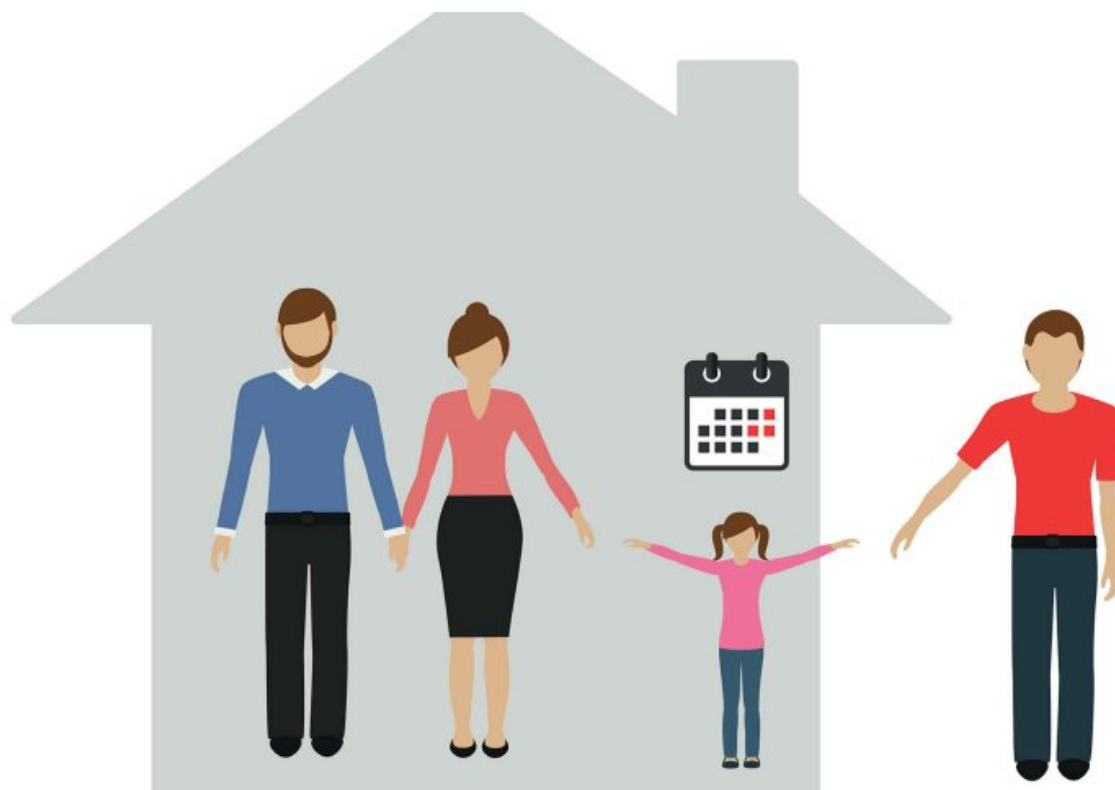
1. Clark B. Supporting the mental health of children and youth of separating parents. *Pediatr Child Health*. 2013;18(7):1–7.
2. Ottosen ME, Schwartz R. Beskyttelses- og risikofaktorer for trivsel i deleordninger. Fokus på familien. 2013;41(1):59–78.
3. Bergström M, Fransson E, Modin B, Berlin M, Gustafsson PA, Hjern A. Fifty moves a year: is there an association between joint physical custody and psychosomatic problems in children? *J Epidemiol Community Health*. 2015;69(8):769–74. DOI: [10.1136/jech-2014-205058](https://doi.org/10.1136/jech-2014-205058).
4. Fransson E, Folkesson L, Bergström M, Östberg V, Lindfors P. Exploring salivary cortisol and recurrent pain in mid-adolescents living in two homes. *Int J Behav Medicine*. 2014;21(1):23–3. DOI: [10.1007/s12529-014-9418-2](https://doi.org/10.1007/s12529-014-9418-2).
5. Kitterød RH, Lyngstad J, Nymoen EH, Wiik KA. Flere barn har delt bosted. Oslo: Statistisk sentralbyrå; 2014. Tilgjengelig fra: [https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/_attachment/173635?](https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/_attachment/173635?_ts=145cbb51f00) (nedlastet 20.02.2019).
6. Lyngstad J, Kitterød RH, Nymoen EH. Bosted og samvær 2002, 2004 og 2012. Endringer i ansvar og omsorg for barna når mor og far bor hver for seg. Oslo: Statistisk sentralbyrå; 2014. Rapport 2–2014. Tilgjengelig fra: https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/_attachment/158734?_ts=145cbb51f00 (nedlastet 20.02.2019).
7. Lov 4. august 1981 nr. 7 om barn og foreldre (barnelova). Tilgjengelig fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1981-04-08-7> (nedlastet 21.03.2019).
8. Haugen GMD, Dyrstad K, Ådnanes M. Barns innflytelse på samværsordninger og bosted: barns samvær og bosted i familier der foreldrene ikke bor sammen. Trondheim: Sintef; 2015. Sintef-rapport A26769. Tilgjengelig fra: https://www.sintef.no/globalassets/sintef-teknologi-og-samfunn/rapporter-sintef-ts/rapport-a26769-endelig-rapport-barn-og-samvar_bld.pdf (nedlastet 21.05.2019).
9. Gulbrandsen W. Foreldrekonflikter etter samlivsbrudd: En analyse av samspill og kilder til det fastlåsende. *Tidsskr Nor Psychol*. 2013;50(6):538–51.
10. Lacey RE, Bartley, M, Pikhart, H, Stafford, M, Cable, N. Parental separation and adult psychological distress: an investigation of material and relational mechanisms. *BMC Public Health*. 2014 Mar 23;14:272. DOI: [10.1186/1471-2458-14-272](https://doi.org/10.1186/1471-2458-14-272).
11. Bergström M, Fransson E, Hjern A, Köhler L, Wallby T. Mental health in Swedish children living in joint physical custody and their parents' life satisfaction: A cross-sectional study. *Scand J Psychol*. 2014; 55(5):433–9. DOI: [10.1111/sjop.12148](https://doi.org/10.1111/sjop.12148).

12. Afifi TD, McManus T. Divorce disclosures and adolescents' physical and mental health and parental relationship quality. *J of Divorce & Remarriage*. 2010;51(2):83–107. DOI: [10.1080/10502550903455141](https://doi.org/10.1080/10502550903455141).
13. Fransson E, Låftman SB, Östberg V, Hjern A, Bergström M. The living conditions of children with shared residence – the Swedish example. *Child Indic Res*. 2018;11(3):861–83. DOI: [10.1007/s12187-017-9443-1](https://doi.org/10.1007/s12187-017-9443-1).
14. Helsedirektoratet. Helsestasjons- og skolehelsetjenesten. Nasjonal faglig retningslinje for helsestasjon, skolehelsetjenesten og helsestasjon for ungdom. Oslo: Helsedirektoratet; 2017. Tilgjengelig fra: <https://helsedirektoratet.no/retningslinjer/helsestasjons-og-skolehelsetjenesten> (nedlastet 26.03.2019).
15. Johnsen IO, Litland AS, Hallström IK. Living in two worlds – children's experiences after their parents' divorce – A qualitative study. *J Pediatr Nurs*. 2018 nov.–des.;43:e44–e51. DOI: [10.1016/j.pedn.2018.09.003](https://doi.org/10.1016/j.pedn.2018.09.003).
16. Van Manen M. Researching lived experience: human science for an action sensitive pedagogy. Ontario: The Althouse Press; 1997.
17. Lidén H, Kitterød RH. Delt bosted. Barns perspektiver og utfyllende kunnskap. Oslo: Institutt for samfunnsforskning; 2019. Rapport 2019:3. Tilgjengelig fra: https://samfunnsforskning.brage.unit.no/samfunnsforskning-xmlui/bitstream/handle/11250/2580824/Delt_bosted.pdf?sequence=2&isAllowed=y (nedlastet 21.05.2019).
18. Bronfenbrenner U. The ecology of human development. Experiment by nature and design. Cambridge: Harvard University Press; 1979.
19. Nielsen L. Shared physical custody: summary of 40 studies on outcomes for children. *J of Divorce & Remarriage*. 2014;55:613–35. DOI: [10.1080/10502556.2014.965578](https://doi.org/10.1080/10502556.2014.965578).
20. Melli M, Brown P. Exploring a new family form. The shared family. *Int J Law Policy and the Family*. 2008;22(2):231–69.
21. Barumandzadeh R, Martin-Lebrun E, Barumandzadeh T, Poussin G. The impact of parental conflict and the mitigating effect of joint custody after divorce or separation. *J of Divorce & Remarriage*. 2016;57(3):212–23. DOI: [10.1080/10502556.2016.1150150](https://doi.org/10.1080/10502556.2016.1150150).
22. Egge H, Glavin K. Hvorfor det hjelper ungdom å delta i skilsmissegrupper. *Sykepleien Forskning*. 2014; 9(4):333–9. DOI: [10.4220/sykepleienf.2014.0173](https://doi.org/10.4220/sykepleienf.2014.0173).

23. Wesseltoft-Rao N, Holt T, Helland, MS. Gruppetiltak for foreldre. Norsk praksis, erfaringer og effektevaluering. Oslo: Folkehelseinstituttet; 2017. Rapport 2017.

Tilgjengelig fra:

https://www.fhi.no/globalassets/dokumenterfiler/rapporter/2017/gruppetiltak-og-kurs-for-foreldre_050517_web_revidert-forside.pdf (nedlastet 26.03.2019).

LOJALITET: Når foreldrene skiller lag, setter barnet ofte foreldrenes behov foran sitt eget. Barnet blir mer opptatt av den forelderen som blir alene, enn av sitt eget savn. Foto: *krissikunterbunt/Mostphotos*